

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

VSTUPNÍ ANALÝZA V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ MĚSTA SOKOLOV

Zpracovala:

Mgr. Lenka Nižnanská

ASZ, leden 2017

Obsah

1. Úvod a cíle analýzy.....	3
2. Metodologie	3
3. Sociální vyloučení.....	4
4. Historie	5
5. Popis sociálně vyloučených lokalit	6
6. Místní vzdělávací síť	7
6.1 Mateřské školy	8
6.2 Základní školy	12
6.2.1 ZŠ Pionýrů (1).....	13
6.2.2 ZŠ Rokycanova (2)	14
6.2.3 ZŠ Běžecká (5)	14
6.2.4 ZŠ Švabinského (6).....	14
6.2.5 ZŠ Křížíkova (8)	15
6.2.6 Průřezová témata v rámci ZŠ	15
6.3 Střední školy	27
6.4 Neziskové organizace	27
7. Závěry	28

1. Úvod a cíle analýzy

Tato vstupní analýza vznikla v rámci Individuálního projektu systémového **Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami¹ (IKV)**. Hlavním cílem projektu je dosáhnout uplatnění principů IKV na participativním základě a vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení a rozvoj opatření vzniklých v průběhu projektu na lokální úrovni, a to v obcích do projektu zapojených.

Za účelem úspěšné realizace projektu musí být v zapojených obcích provedena vstupní analýza. Jejím hlavním cílem je popsat stav, strukturu a kapacity místní vzdělávací sítě, dále pak postoj ke vzdělávání a domnělé či faktické bariéry v přístupu ke vzdělávání na straně cílových skupin projektu. Mezi cílové skupiny projektu patří:

- Zaměstnanci veřejné správy a zřizovatelů škol působící ve vzdělávací politice
- Vedoucí pracovníci škol a školských zařízení, pedagogičtí pracovníci
- Pracovníci a dobrovolníci v organizacích působících v oblasti vzdělávání nebo asistenčních služeb a v oblasti neformálního a zájmového vzdělávání dětí a mládeže
- Rodiče dětí a žáků
- Děti a žáci

Na základě dat obsažených v analýze pak mohou svoji činnost rozvíjet lokální konzultanti, metodici a konzultanti inkluzivního vzdělávání pro danou obec, kterým slouží také jako podklad k vytvoření Místního plánu inkluze ve vzdělávání (MPI). Analýza by měla být považována za prvotní dokument mapující situaci ve vzdělávání v obcích Tanvald, Smržovka a Desná. Data v této analýze nejsou konečná, slouží pro základní orientaci v problematice v daném místě. Na podnět výše uvedených aktérů z cílové skupiny a členů pracovní skupiny ke vzdělávání může být tato analýza doplněna o další potřebná data.

2. Metodologie

Výzkum probíhal hlavně v měsících srpen, září prosinec 2016 a leden 2017 na území města Sokolov a v některých jeho přilehlých městských částech. V rámci sběru dat byly kombinovány kvalitativní a kvantitativní metody i různé techniky sběru dat.

Dále byly analyzovány relevantní dokumenty, výroční zprávy ZŠ a MŠ, výkazy, webové stránky institucí, Český statistický úřad, údaje z matriky ÚP a zejména starší analýzy ASZ:

Situační analýza Sokolov 2011

Evaluační zpráva lokality Sokolov, 2012

Strategický plán Lokálního partnerství Sokolov 2012-2014

Závěrečná evaluace působení Agentury pro sociální začleňování v lokalitě Sokolov, 2015

Dále publikace:

¹ Registrační číslo projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586, OP VVV.

Rozšířit řečiště hlavního vzdělávacího proudu. Sociální inkluze žáků a transformace vzdělávacího systému v Krnově a Sokolově, Janák D., M. Stanoev a kol, 2015

Demografické ukazatele v návaznosti na kapacitu mateřských škol a určení školských obvodů spádových mateřských škol v Sokolově, S. Sojková, 2016

Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova, 2014

ASZ a Sokolov

Město Sokolov se hlásilo ke spolupráci s Agenturou už v roce 2008, ale uspělo až v roce 2011 (iniciátorem byl senátor a místostarosta, který měl na starosti sociální věci). Politická podpora města Sokolov během této doby kolísala. V evaluační zprávě (Evaluační zpráva lokality Sokolov, Praha září 2012) bylo uvedeno, že je v Sokolově situace specifická tím, že většina politické reprezentace a úředníků se nedomnívala, že by byl v Sokolově nějaký zásadnější problém v soužití sociálně znevýhodněných obyvatel s ostatními obyvateli města.

3. Sociální vyloučení

Pro nepříznivou životní situaci lidí na okraji společnosti používáme zažitého pojmu „sociální vyloučení“, který označuje souhrn jevů, které souvisí s minimální participací jedinců či skupin na životě společnosti. Participací je v tomto kontextu rozuměn i přístup k životním šancím a zdrojům. Koncept sociální inkluze částečně nahradil v diskurzu sociální politiky dříve prioritní koncept chudoby. Zavedení konceptu sociální inkluze totiž představuje posun pozornosti od problému chudoby k problému sociální soudržnosti. Došlo tak k posunu akcentu od vertikálních nerovností k nerovnostem horizontálním a od vymezení problematického stavu (chudoby) k vymezení problematického procesu (vyloučení).

Sociální vyloučení je v praktické rovině třeba chápat jako kumulaci sociálních problémů, které je nutné analyzovat a řešit komplexně s přihlédnutím k vnitřní provázanosti problémů. Vyloučení se projevuje ve třech základních rovinách sociálních nerovností:

- a) v rovině materiální, kdy marginalizované skupiny mají ztížený přístup ke zdrojům a upadají do chudoby,
- b) v rovině symbolické, kdy dochází ke zneuznání těchto osob a kdy není přihlíženo k jejich právům a potřebám,
- c) v rovině společenské participace, kdy se vyloučené osoby nepodílí na společenských aktivitách, jsou izolovány a jejich hlas není ve veřejných diskusích slyšet. Kromě těchto tří základních rovin vyloučení můžeme hovořit také o procesech, které s vyloučením přímo souvisí, ať už jde o reprodukci vzdělanostních nerovností, prostorovou segregaci, sociální izolaci aj. Marginalizace určitých skupin na okraj společnosti však není problémem jen vyloučených jedinců. Stává se problémem celé společnosti, protože destabilizuje vnitřní společenskou kohezi a legitimitu společenského uspořádání, které je založeno na víře v rovnost šancí. Sociální vyloučení je navíc také ekonomicky nákladným problémem, který odčerpává peníze na pokrytí minimálního životního standardu chudých. Preferovaným přístupem k řešení problému sociálního vyloučení je proto aktivizace marginalizovaných osob. A to jak na trhu práce, aby byly schopny uspokojit své základní životní potřeby, tak v širším smyslu občanství, aby byly schopny artikulovat své potřeby a zájmy a podílet se na chodu společnosti.

Sociální vyloučení je spirálou, v rámci níž se s přibývajícím intenzitou vyloučení prohlubují sociální problémy a snižují se šance na začlenění. Sociálně vyloučené skupiny lidí se tak ocitají

v situaci, kdy se s mírou jejich narůstající exkluze snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakt s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení, a snižuje se též míra přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel (přístup na trh práce, ke kvalitnímu a dlouhodobému bydlení, k plnohodnotnému vzdělání apod.). Lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí a stanoviska zbytku společnosti, i faktory vnitřní, mezi které se řadí přístup a návyky samotných sociálně vyloučených.

Situační analýza Sokolov z roku 2011 uvádí jako jeden ze způsobů měření sociálního vyloučení indikátor indukované potratovosti. Tento indikátor od roku 2002 stoupá a tento nárůst naznačuje předpoklad, že se tak děje z důvodu prohlubování intenzity sociálního vyloučení u části populace (*Situační analýza Sokolov*, 2011, s. 49)

4. Historie

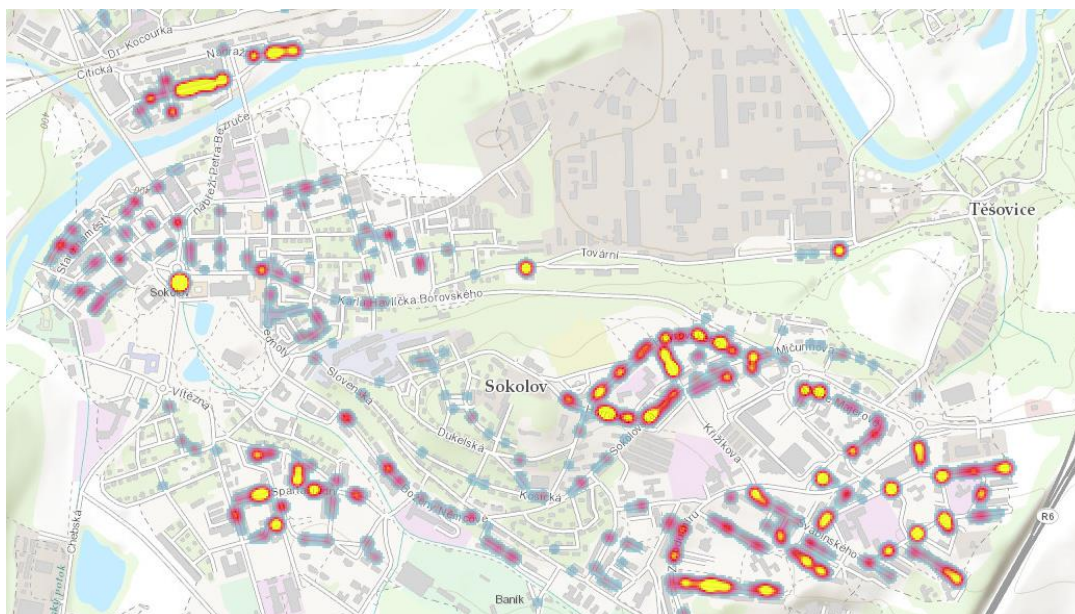
Město se nachází na soutoku Ohře a Svitavy v relativně nízké nadmořské výšce cca 401 metrů uprostřed Sokolovské pánve. První zmínka o Sokolově pochází z roku 1279. Původní obyvatelstvo bylo etnicky slovanské, ale během 13. století za vnitřní kolonizace byly zejména pohraniční horské oblasti dosídleny kolonisty z německých zemí. Tito kolonisté proměnili etnický charakter pohraničí a bývalé slovanské obyvatelstvo se stalo v kraji minoritou (Místopisný průvodce 2015).

Hlavním zdrojem obživy pro místní bylo v 18. století zemědělství, významnou roli zde hrálo chmelařství, ale během tohoto století začalo být nahrazováno průmyslovými odvětvími, jelikož došlo k objevení velkých ložisek uhlí v okolí Sokolova, což podnítilo podnikatelské ambice. Po revoluci v roce 1848 byl Sokolov vybrán jako sídlo okresu. V roce 1870 byla do města zavedena železnice spojující uhelné oblasti západních Čech a Krušných hor s Prahou, čímž získalo město spojení s centrálními oblastmi Čech. Vzestup města je možné dokumentovat na počtu obyvatel Sokolova a nejbližších vesnic. V roce 1869 zde žilo 4 370 lidí, zatímco v roce 1880, tedy po obou velkých požárech, 5 250 osob. Tento počet se do počátku století zvýšil na 8 679 a v předvečer 1. světové války žilo v Sokolově a přilehlých vsích již přes deset tisíc obyvatel (Růžicková 2006: 362 – 363). Během 19. století došlo k vzrůstu obyvatel jiného než katolického vyznání a v roce 1910 bylo v Sokolově evidováno 248 Židů a ve městě byla vystavena postupně jak synagoga, tak i evangelický kostel. Dominantní zastoupení zde mělo nadále německé etnikum, po válce patřil Sokolov krátce k provincii Deutschböhmen, která byla vyhlášena ve Vídni a jejímž centrem se stal Liberec. V polovině 20. let v Sokolově žilo dominantně německé obyvatelstvo, k české národnosti se hlásilo 351 obyvatel a 7 k židovské. Po podpisu Mnichovské dohody v září 1938 došlo k vystěhování mnoha Čechů a Židů a samotný Sokolov se stal součástí Třetí říše. Během války bylo město několikrát bombardováno. V důsledku Benešových dekretů došlo k vystěhování většiny německého obyvatelstva, což zcela zásadně změnilo národnostní strukturu Sokolova. Celkem bylo z města odsunuto, společně i s uprchlíky, kteří doputovali do Sokolova na konci války, přes 8 000 Němců. Zatímco v roce 1930 zde žilo 12 647 obyvatel, v roce 1950 již pouze 9 777 (Růžicková 2006: 362 – 363). Zcela ve městě převládlo české obyvatelstvo, které sem bylo lákáno i na uvolněné majetky odsunutých Němců. Počeštění města bylo zpečetěno v roce 1948, kdy se úřední název města změnil z Falknova na Sokolov. Během období komunismu se město stalo jedním ze středisek průmyslu. Ve městě působily Sokolovské strojírný. Dominantní se ale stalo hornictví, které zaměstnávalo velkou část mužské populace Sokolova. V roce 1945 bylo v provozu 39 hlubinných dolů a 15 malolomů.

Během pozdějších let se ale těžba přeorientovala na povrchové získávání hnědého uhlí. Jedním z hlavních zaměstnavatelů se stal podnik Hnědouhelné doly a briketárny Sokolov, pod nějž spadalo šestnáct národních podniků. Se vzestupem významu hnědého uhlí 45 a utlumováním hlubinné těžby, poslední hlubinný důl byl zavřen v roce 1991, došlo i k devastaci krajiny a těžkému poškození životního prostředí na Sokolovsku. Těžba hnědého uhlí kulminovala, i přes devastující zásahy do krajiny, v 80. letech 20. století. V důsledku povrchové těžby zaniklo více než 20 obcí. Ale těžba si žádala stále větší počet pracovních sil, takže počet obyvatel neustále stoupal a zatímco v roce 1961 měl Sokolov 18 041 obyvatel, tak v roce 1980 již 24 763 (Růžicková 2006: 362 – 363). Zcela zásadním zlomem byl pro Sokolov rok 1989. Došlo k zavření některých provozů a také k propouštění zaměstnanců. Toto propouštění mělo těžké důsledky pro zaměstnance, kteří pracovali v podnicích po dlouhé roky a po jejichž propuštění během 90. let již nebyla vysoká šance na nalezení dalšího zaměstnání.

5. Popis sociálně vyloučených lokalit

Obr. č. 1 Mapa koncentrací osob s největší nezaměstnaností dle doručovacích adres – data ÚP

Celková dnešní situace podle výpovědí institucionálních aktérů je klidnější než před 10ti a více lety. Sociálně vyloučené lokality jsou tři až čtyři (viz externí analýza), koncentrované na ulici Divadelní, kde tradičně velká část domů patří místnímu Romovi panu Pompovi. Dále tato lokalita sousedí s ulicí Nádražní, která se v průběhu minulého půl roku až roku diametrálně zvětšila následkem skoupení domu panem Berkou, který vytvořil / rozšířil tuto lokalitu, kde vládou napjaté sousedské vztahy. Třetí lokalita se nachází u kina Alfa, nicméně tu došlo v posledních letech také ke změně. Většinu domu vlastní pan Kendík, který polovinu domů opravil a nastěhoval do ní majoritu a domy v těsné blízkosti kina Alfa zazdil. Tato lokalita se tudíž posunula na ulici Hornická. Poslední místo tvoří sídliště Michal, což **NENÍ** vyloučená lokalita, ale oblast s větší koncentrací sociálně vyloučených osob.

V důsledku úbytku pracovních příležitostí se město potýkalo s problémem poklesu obyvatel, v roce 2001 žilo v Sokolově a jeho místních částech 25 081 obyvatel, ale v roce 2011 již jenom 23 347. Odcházejí často mladí a vzdělaní obyvatelé, což poškozuje i věkovou strukturu města. V

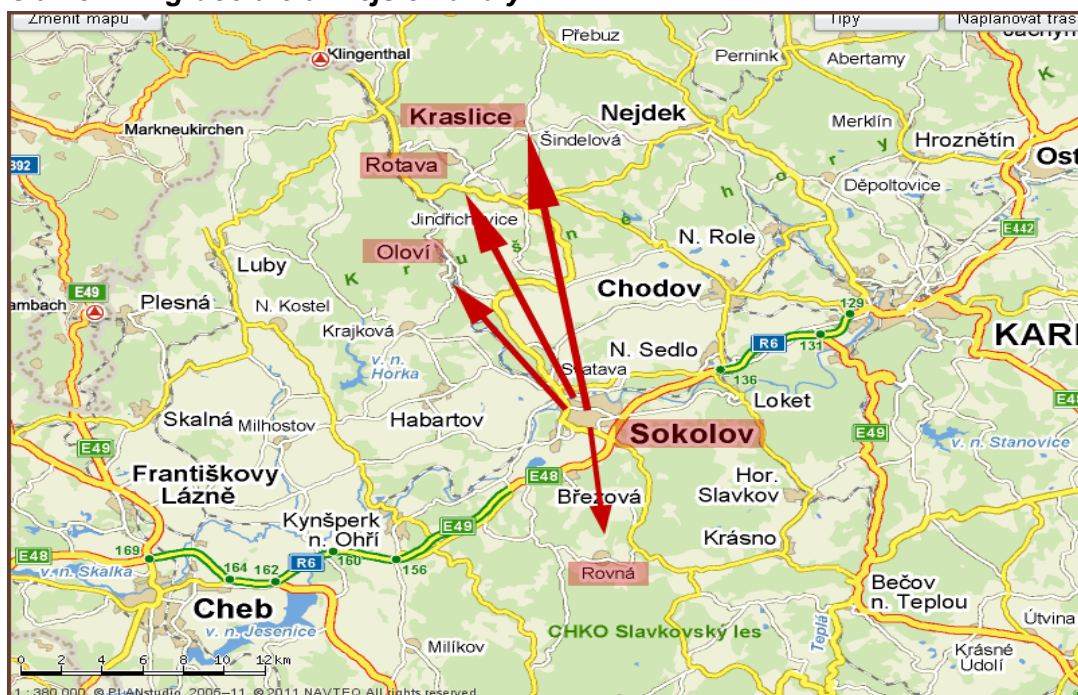

roce 2013 mělo město 23 879 obyvatel, z toho 14,79 % ve věkové skupině 0 až 14 let, 68,43 % 15-64 let a 16,78 % 65 let a více.

Tab. č. 1 Vybrané údaje za občany ČR pro město Sokolov

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Narození	274	256	279	279	258	223	205	209	179	228
Úmrtí	228	202	246	223	264	209	245	266	245	250
Vystěhovalí	667	685	701	645	629	653	655	712	677	714
Přistěhovalí	458	577	517	481	539	532	567	694	656	681
Stěhování ve městě	899	934	898	916	793	908	957	1.244	1.064	1.052
Adresa ohlašovny	---	529	597	669	729	789	828	919	958	976

Obr. č. 2 Migrace dle dřívějších analýz

6. Místní vzdělávací síť

V ORP Sokolov se momentálně nachází sedm mateřských škol:

MŠ Pionýrů
MŠ Kosmonautů
MŠ M. Majerové
MŠ Vítezná
MŠ Vrchlického
MŠ Alšova
MŠ K.H. Borovského

Dále pět základních škol:

ZŠ Pionýrů (1)
ZŠ Rokycanova (2), „Centrála“

ZŠ Běžecká (5), plus odloučené pracoviště

ZŠ B. Němcové (3), ta má také v současné době jako jediná přípravnou třídu

ZŠ Švabinského (6)

ZŠ Křížíkova (8)

Ze středních škol je to:

Integrovaná střední škola technická a ekonomická ISŠTE

Střední škola živnostenská Sokolov

Gymnázium Sokolov

Gymnázium, základní škola a mateřská škola Mánesova - soukromá instituce

Soukromá akademie Sokolov

A dvě vysoké soukromé školy:

Vysoká škola manažerské informatiky a ekonomiky

Univerzita Jana Amose Komenského, s.r.o.

Sokolově se ještě nachází ZUŠ a DDM.

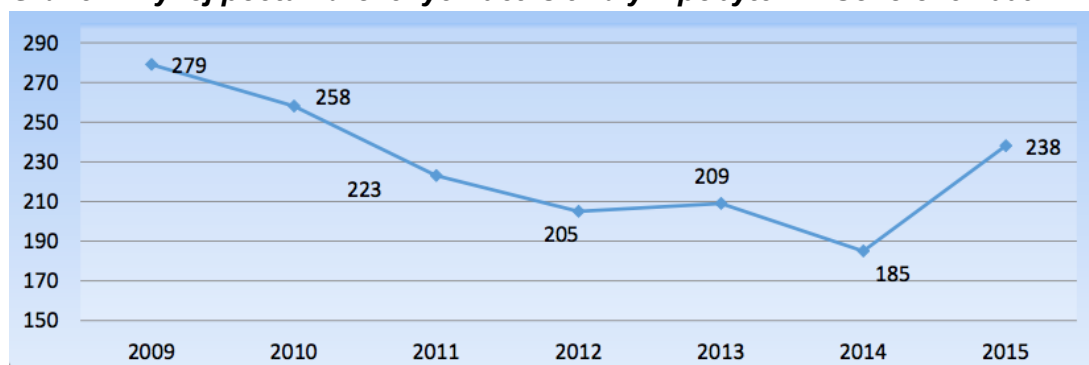
V roce 2012 byla zrušena ZŠ Sokolovská (4), více v kapitole Segregace a rušení škol.

Analýza se primárně zaměřuje na základní a mateřské školy, jelikož spadají pod zřizovatele města Sokolov.

6.1 Mateřské školy

Děti, které absolvovaly mateřskou školku nebo jiný typ předškolní přípravy mají lepší úspěšnost na škole.

Graf č. 1 Vývoj počtu narozených dětí s trvalým pobytem v Sokolově 2009 – 2015

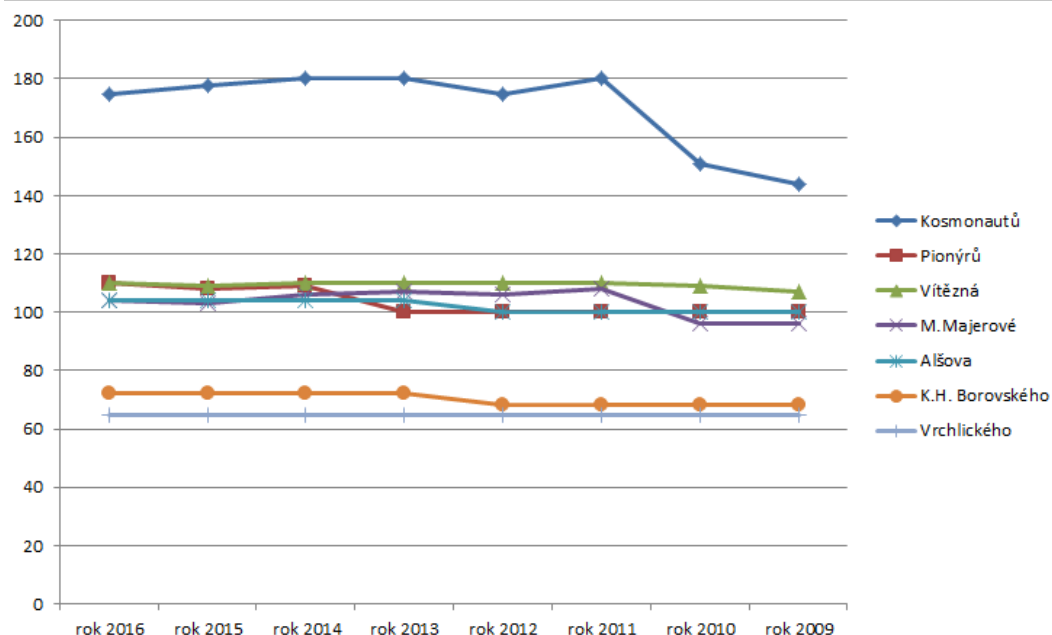

Zdroj: "Demografické ukazatele v návaznosti na kapacitu mateřských škol a určení školských obvodů spádových mateřských škol v Sokolově", S. Sojková, 2016

Ve výše uvedeném grafu můžeme vidět, kolik dětí bylo narozeno mezi lety 2011 a 2012, což jsou děti, které čeká příští povinný předškolní rok. Z grafu také vidíme stoupající tendenci, což znamená, že do školek bude muset chodit v příštích letech více a více dětí. Otázkou je, zda se

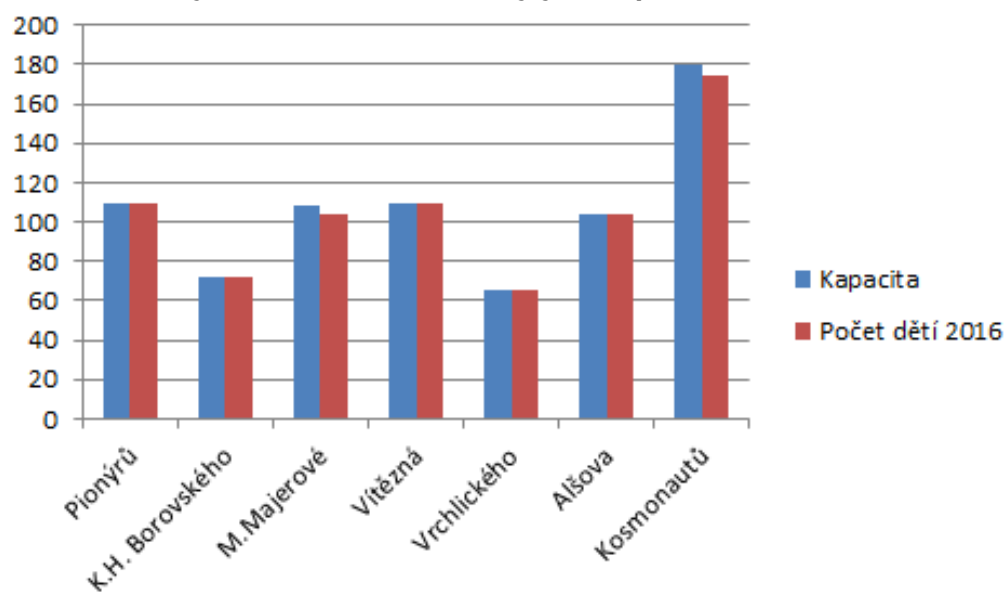
na to kapacity školek připraví.

Graf č. 2 Počty dětí v MŠ

Pokud jde o počty dětí ve školkách, lze pozorovat, že v posledních 7 – 8 letech se mírně zvyšují, v MŠ Kosmonautů je jejich nárůst vyšší.

Graf č. 3 Počty dětí v MŠ vzhledem k jejich kapacitě

Tab. č. 2 Kapacita MŠ

MŠ	Kapacita	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Pionýrů	110	110	108	109	100	100	100	100	100
K.H. Borovského	72	72	72	72	72	68	68	68	68
M. Majerové	108	104	103	106	107	106	108	96	96
Vítězná	110	110	109	110	110	110	110	109	107
Vrchlického	65	65	65	65	65	65	65	65	65
Alšova	104	104	104	104	104	100	100	100	100
Kosmonautů	180	175	178	180	180	175	180	151	144
Celkem	749	740	739	746	738	724	731	689	680

Z tabulky je patrné, že naplněnost MŠ dětmi téměř dosahuje jejich aktuálních kapacit, v některých případech jsou školky zcela naplněny – MŠ Pionýrů, K.H. Borovského, Vítězná, Vrchlického, Alšova. V současné době je v obecních školkách volných pouze 9 míst.

Přestože jsou MŠ v podstatě naplněny, je v Sokolově stále mnoho rodin, které děti do žádné formy předškolní přípravy nezapojují. Důvodů je několik – v první řadě finanční náklady spojené s docházkou do školky, dále vazby dětí na matky a nedůvěra v prostředí v MŠ.

V současné době jsou v případě přijímání dětí do MŠ jednotná kritéria pro celý Sokolov a je jeden spád. Kapacity jsou naplněné téměř ke 100 % a pro rodiče je problém, pokud se dávají dodatečné odklady, najít místo ve školce, jelikož si školky kvůli naplněným kapacitám nenechávají pro tyto případy dostatečné rezervy. Školky spolupracují se základními školami a mají vzájemné aktivity, aby si děti na školu postupně zvykaly. Poplatky za docházkou do školky lze promíjet na základě potvrzení o hmotné nouzi.

V sokolově také provozuje Člověk v tísni předškolní klub, který funguje již 6 let a úspěchem je velká prostupnost dětí do mateřských škol. Z lokality U Divadla se proto nyní přestěhoval na sídliště Michal.

Z výpovědí respondentů

...připravít děti na školu - už v první třídě mají jinou startovací čáru - nejsou zvyklé na kolektiv, komunikaci s jiným dospělým, nemají zažité jisté pojmy...

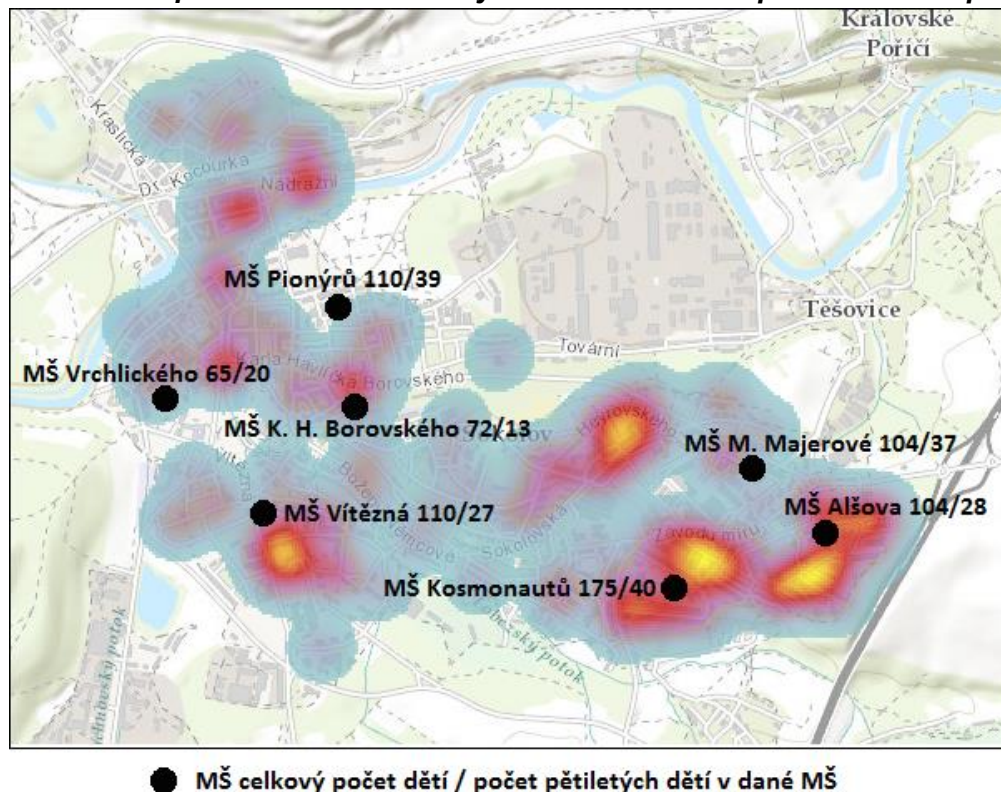
...ale i teď se setkávám s názorem, že školka je pro rodiče, kteří chodí do práce, což naši klienti nechodí nebo v drtivé většině otec chodí a matka ne, tak proč by měli dítě dávat někam jinam a neuvědomují si, že to není o tom hlídání ale o tam vzdělávání...

...často ty rodiče spolupracují s dalšími pracovníky je nastolená důvěra, i bariéry mírnější, finance, neregistrovaná soc. služba, volnější, individuální přístup...

V současné době je problém, že v Sokolově se školky zatím nijak nepřipravují na povinný předškolní rok, pouze upravují jednotný systém přijímání dětí. Problém bude v kapacitách škol – podle matrik je na území Sokolova podle trvalého pobytu (TP) 227 dětí narozených v období 1.9. 2011 - 31.8. 2012, ve školkách jich je 198, ale mezi nimi jsou i mimo sokolovské děti (těch je celkem 54, podle Sojkové, s.13 – z těchto 54 může být pětiletých předpokládáme 15). Což tedy znamená, že není ve školce 45 sokolovských pětiletých dětí. To samozřejmě znamená, že

ve školkách chybí minimálně 45 míst. Dále do školek budou nastupovat i mimo sokolovští předškoláci, kteří nemají ve své obci školku, ale nemají TP na území Sokolova.

Obr. č. 3 Mapa koncentrace 5ti letých dětí v Sokolově podle trvalého pobytu

Tab. č. 3 Počty pětiletých žáků v MŠ, které čeká povinný předškolní rok v MŠ

MŠ	Počet dětí v MŠ r. 2016	Děti, které jsou narozené v období 1.9. 2011 - 31.8. 2012, tedy 5ti letí, příští rok je bude čekat poslední povinný předškolní rok
Pionýrů	110	39
K.H. Borovského	72	13
M. Majerové	104	31
Vítězná	110	27
Vrchlického	65	20
Alšova	104	28
Kosmonautů	175	40
Celkem	740	198

V případě předškolní přípravy je také zapotřebí si uvědomit, že: „Nepodnětné rodinné prostředí, malé umísťování dětí z cílové skupiny do mateřských škol a nedostatečná kapacita předškolních zařízení jsou hlavními problémy, které byly identifikovány u předškolní přípravy dětí žijících v sociálně vyloučeném prostředí. Tyto děti přicházejí do prvního ročníku běžných základních škol nedostatečně připravené na zvládání standardních nároků, které jsou na ně na

školách kladeny. Od začátku tak zaostávají ve výuce a jejich neúspěchy ve škole bývají doprovázeny vyšší absencí v hodinách. To se odráží i v jejich neochotě pokračovat ve výuce na středním stupni vzdělávání.“ (Strategický plán lokálního partnersví Sokolov, s. 19)

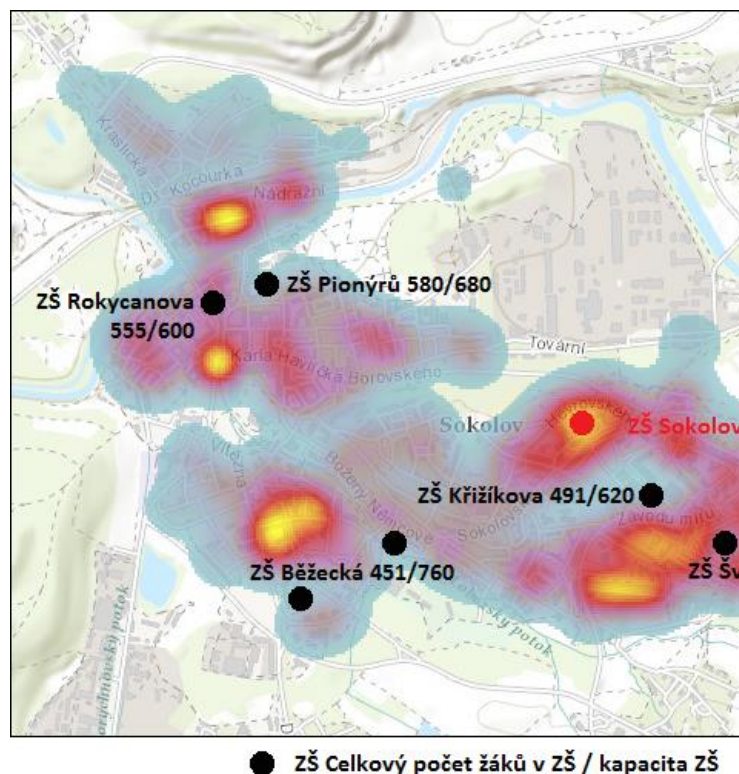
6.2 Základní školy

Do detailu a demograficky je školství zmapováno v publikaci Rozšířit řečiště hlavního vzdělávacího proudu. Sociální inkluze žáků a transformace vzdělávacího systému v Krnově a Sokolově, Janák D., M. Stanoev a kol, 2015. Dále v analýzách ASZ. Z nich je patrný pokles obyvatel (23 678 k 1.1. 2016), ale rostoucí porodnost.

K 30.9. 2016 bylo v Sokolově celkem v základních školách zapsáno 2 607 dětí při celkové kapacitě 3360, což je naplněnost zhruba 77,6 %.

Z genderového hlediska jsou všichni ředitelé ZŠ muži, až na ZŠ Běžeckou a v drtivé většině jsou na pozici více jak 20 let.

Obr. č. 4 Mapa koncentrace žáků ZŠ v Sokolově

6.2.1 ZŠ Pionýrů (1)

Ve škole je 24 tříd s 580 žáky a 38 pedagogickými pracovníky. Školu navštěvují i žáci z Dolního Rychnova, Citic, Hlavna, Dasnic i Svatavy. Škola má od 6. ročníku jednu třídu s rozšířenou výukou tělesné výchovy. Podmínkou je hra fotbalu za Baník Sokolov nebo FC Karlovy Vary. Dívky a zbytek chlapců se věnuje v 6. a 7. ročníku atletice a v 8. a 9. ročníku volejbalu.

Do školy chodí asi 46 romských žáků. Škola leží blízko lokality „Nádražní“ a „U Divadla“. V minulém a předminulém roce došlo k většímu přestupu žáků ze ZŠ Rokycanova. Na škole působí psycholog financovaný od zřizovatele na 8 hodin týdně. Ve škole je 53 žáků se SVP. Momentálně není přítomen logoped, ale do budoucna se uvažuje o sociálním pedagogovi a šablonách na školního asistenta. Jednat by se mělo o jednoho asistenta na 0,7 úvazku k jedné žákyni.

Jako jedinná základní škola v Sokolově nabízí odpolední kroužky zdarma. V loňském roce se nepodařilo umístit jednoho žáka do další vzdělávací instituce, vycházel v 7. ročníku.

V minulosti byla škola zapojena do projektu Podpora přírodovědného a technického vzdělávání v Karlovarském kraji – název projektu Roboti. Od dubna 2016 je škola zapojena do projektu Zdravá školní jídelna. V minulosti ze šablon se podařilo získat finance na pořízení interaktivních tabulí do každé třídy. Do budoucna se pomýšlí na vybudování školského poradenského pracoviště.

Do ZŠ Pionýrů údajně přecházejí žáci ze ZŠ v Bukovanech a ze ZŠ Rokycanova. Údajně z části kvůli konkrétnímu vyučujícímu, zčásti kvůli nevyhovujícímu kolektivu.

6.2.2 ZŠ Rokycanova (2)

Ve škole je 24 tříd s 555 žáky a pedagogy. Škola sídlí v historické budově. O zřízení přípravné třídy se neuvažuje z nedostatku prostor. V minulém školním roce dojíždělo z okolních obcí do školy 240 žáků.

Škola má od 3. ročníku v každém ročníku dvě třídy s rozšířenou výukou jazyků a jednu běžnou třídu. Škola má asi 50 romských žáků. V minulém a předminulém roce došlo k odlivu majoritních žáků 6. ročníku z běžné třídy na MŠ Pionýrů.

Na škole působí Psycholog na 0,5 úvazku financovaný zřizovatelem, od září 2017 bude financovaný ze šablon. Logopedii se ve škole věnují v rámci odpoledního kroužku. Na škole působí 3 asistentky a dětí se SVP je 32.

Minulý rok se po ukončení docházky podařilo umístit všechny žáky do další vzdělávací instituce. V minulých letech měli ve škole projekty Comenius a Obědy do škol.

6.2.3 ZŠ Běžecká (5)

Ve škole je 20 běžných tříd a 7 speciálních. Žáků je zapsáno 520 a pracuje zde 68 pedagogů, z toho asistentů je na škole 19. IVP má 121 žáků.

Vzdělávání žáků probíhá ve dvou budovách:

1) Běžecká 2055 1. – 5. ročník ZŠ

5 tříd speciálních a 2 se středně těžkým postižením (žáci ze Sokolova i přilehlých obcí)

2) B. Němcové 1784 1.- 9. ročník ZŠ

Druhým rokem na škole funguje na žádost zřizovatele přípravná třída pro max. 15 dětí. Na konci školního roku obdrží každé dítě písemné zhodnocení svých pokroků. Do školy chodí i žáci z Dolního Rychnova, ale škola na ně nedostane v projektech finance, jelikož nemají trvalý pobyt v Sokolově.

Třetím rokem na škole funguje školní poradenské pracoviště skládající se z výchovného poradce, školního psychologa, speciálního pedagoga, metodika prevence a dvou pedagogů s logopedickou specializací. Na škole je ojedinělý systém prevence šikany, který spočívá v tom, že učitelé jsou přítomni ve třídách i během přestávek a paní uklízečky dozorují na chodbách před WC. Na druhém stupni už systém funguje volněji, protože se žáci přesouvají do jednotlivých tříd.

Škola byla v minulosti zapojená v projektech EU Peníze školám, Kreativní partnerství. Již mnoho let probíhá mezinárodní spolupráce s dvěma německými školami. Škola získala mezinárodní titul Eko škola. V minulém školním roce po ukončení školní docházky nepokračovalo dále 5 žáků.

Na škole funguje taneční kroužek, kam chodí převážně romské dívky a vede ho jedna z asistentek. Dále na škole funguje čtyřikrát týdně doučování, kam dochází asi 6 - 7 vytipovaných dětí hned po vyučování, ale může přijít kdokoli.

6.2.4 ZŠ Švabinského (6)

V základní škole je 24 tříd a celkem 530 dětí. Škola má 34 pedagogů, z toho čtyři asistenty pedagoga. Od 6. ročníku je ve škole třída s rozšířenou výukou matematiky a přírodovědných předmětů. Žáci se do ní dostávají na základě pohovoru, testů a prospěchu. Ve škole je asi 50 žáků se sociálním vyloučením a 40 romských žáků a 39 žáků se SVP. Ze zrušené školy mají dva pedagogy a je vidět, že mají jiný přístup k dětem. Psychologa si shánějí, dříve si ho dělili se ZŠ Křížíkova a ZŠ Rokycanova.

Ve škole jsou čtyři asistenti, z toho jeden pro sociální vyloučení. V prostorách školy je také bazén, který není určen primárně pro veřejnost, ale kvůli pokrytí jeho provozních nákladů se několik dní v týdnu pronajímá na plavání kojenců a batolat, jinak je využíván k plavání 3. a 4. ročníků a chodí sem i děti ze ŽŠ Křížíkova. V minulém a předminulém roce byli v programu obědy do škol. V minulém školním roce pokračovali po končení povinné školní docházky všichni žáci. V roce 2014/15 a 2015/16 měla škola přípravnou třídu. Kvůli malému zájmu (zapsáno 12 a postupně skončily na čtyřech žácích) a povinnému předškolnímu roku se jí letos rozhodli neotevřít.

6.2.5 ŽŠ Křížíkova (8)

Do základní školy chodí 491 žáků, kteří jsou ve 23 třídách. Na škole působí 44 pedagogů a z toho je 9 asistentů pedagoga. Na škole nejsou zřízeny přípravné třídy a kvůli nedostatku prostoru se o nich ani neuvažuje. Spolu se ŽŠ Běžeckou sem přešlo nejvíce žáků ze zrušené ŽŠ Sokolovské. Roste počet žáků se SVP, letos jich je 35 (dle školního výkazu, v rámci rozhovoru bylo zmíněno až 90 žáků se SVP, v případové studii z r. 2016 je uvedeno „v závěru školního roku 2015/2016 jsme evidovali 78 žáků se SVP“).

Do roku 2012 se počet žáků se SVP pohyboval do 10 žáků. Od této doby se počet žáků se SVP zvyšoval. Obdobná situace je u žáků ze sociálním znevýhodněním, kde se počet v současné době pohybuje kolem 100 žáků a počet romských žáků je asi 95. Psychologa mají na poloviční úvazek, ale potřeba je vyšší. Je hrazen zřizovatelem a od února 2017 by měl být ze šablon. V tomto školním roce na škole působí nový metodik prevence. Logopeda nemají a snaží se ho si zajistit.

Spolupracují se školkami MŠ Kosmonautů a MŠ M. Majerové.

ŽŠ poskytuje doučování a přípravu na hodiny skoro každý den pro první stupeň – 18 hodin měsíčně. Kapacita není určená, odehrává se po 4. a 5 vyučovací hodině, škola k tomu má i vlastní učebnu. Doučování vede asistentka, proto se do budoucna uvažuje ze šablon pozice pedagoga.

Volnočasové aktivity jsou organizovány skrz odloučené pracoviště DDM, ale vedou je učitelé ze ŽŠ Křížíkova. Zároveň mají na škole multikulturní kroužek, který je zaměřen na děti z 1. stupně se sociálním znevýhodněním.

6.2.6 Průřezová témata v rámci ŽŠ

Finanční gramotnost

Na všech školách se učí v nějaké míře finanční gramotnost. Nejčastěji v rámci matematiky, případně občanské nauky. Některé školy to mají i napříč několika předměty. Některé školy měly nebo dokonce mají kroužek finanční gramotnosti. Sporným bodem je fakt, že je na rozhodnutí každého učitele, jakým způsobem a do jaké míry zařadí témata z finanční gramotnosti. „*Nejvíce učíme gramotnost v 9. třídě, ale v rámci matematiky od prvního stupně. Záleží na učiteli. Protože je finanční gramotnost nejčastěji vyučována v 9., či 8. ročníku (někde i průřezově na prvním stupni), tak se k ní žáci, kteří končí v nižším ročníku než 9. vůbec nedostanou, čehož jsou si někteří ředitelé vědomi. „Ti co by to nejvíce potřebovali, tak ani nedojdou do 9. třídy.“* Z následující tabulky vyplývá, že v Sokolově v roce 2015/16 ukončilo školní docházku v nižším než 9. ročníku 22 žáků.

Tab. č. 4 Předčasné ukončování školní docházky

Ukončení docházky v roce 2015/16	v 9. ročníku	v 8. ročníku	v 7. ročníku
ZŠ Běžecká	17	2	0
ZŠ Křižíkova	40	7	3
ZŠ Švabinského	50	2	1
ZŠ Pionýrů	64	6	1
ZŠ Rokycanova	73	0	0
Celkem	244	17	5

Napětí ve třídě a šikana

V průzkumech pocitu bezpečí občanů města Sokolova z let 2001 a 2014 (s.19) jsou Romové nejčastěji označovanou skupinou, ze které respondenti vyjadřovali svoji obavu. Teprve až další v pořadí byli opilci, drogově závislí a bezdomovci, party teenagerů trestané osoby a dokonce mafie.

Z rozhovorů vyplynulo, že napětí mezi skupinami žáků nenastává, děti údajně neregistrují rozdíly.

ZŠ Běžecká

„Ve třídě se nerozlišují, černý, bílý. Berou se tak, jak jsou, ne že by se nehádali, oni přenášejí problémy z rodiny, a když jsou ty klany rozhádané, tak to přenáší sem.“

Nicméně z diskuzí, které proběhly na zasedání MAS Sokolov 27.9. 2016 vyplynulo, že se na školách projevuje kastace, která se projevuje již v mateřských školách, kde si děti začínají všimnat, které dítě má jaké hračky. Dále se ve větší míře tento jev projevuje na základních školách, kde děti vnímají, kdo je z jaké rodiny. V rámci rodiny může docházet k předávání předsudků vůči jiným rodinám, které jsou zakořeněné v minulosti. Pro stmelení kolektivu se mohou pořádat adaptační kurzy, ale kvůli financím na které mají pouze někteří rodiče, se jich účastní pouze některé děti, což vytváří zase nerovnosti.

„Nejeli potřební. A nechtějí se jich účastnit rodiče dětí, které by to nejvíce potřebovali.“

Z toho vyplývá, že je to pro vedení jednotlivých škol velmi citlivé téma. Nejvíce byly zaznamenány přechody žáků ze ZŠ Rokycanova na ZŠ Pionýrů, kdy v minulých dvou letech přešly všechny děti z majority z běžné třídy v 6. ročníku. ZŠ Rokycanova pořádala adaptační kurz pro žáky ze 6. třídy, ale většina žáků z přílehlé lokality se neúčastnila.

ZŠ Rokycanova

„Pořádali jsme ho i vloni pro děti z té dnešní rozpadlé sedmičky, ale tam se děti z lokality neúčastnily. Rodiče řekli ne.“

Dále jsou časté přechody mezi školami ZŠ Křižíkova a ZŠ Švabinského a ZŠ Křižíkova a ZŠ Běžecká. Důvodem může být jejich geografická blízkost nebo pověsti škol. Adaptační kurzy v 6. třídě se dělají pravidelně na ZŠ Běžecká, ZŠ Rokycanova a ZŠ Křižíkova. Na ZŠ Křižíkové se ale letos nekonají, protože se měnil metodik prevence v době podání projektu. V loňském roce proběhl adaptační kurz i na ZŠ Švabinského, ale byla to iniciativa učitelky, která před tím působila na zrušené ZŠ Sokolovské.

Vyloženě šikana se objevuje v případě jednotlivců.

ZŠ Křižíkova

„Šikanu jsme řešili, ale netýkalo se sociálně znevýhodněných dětí - kluk byl dříve šikanován staršími žáky a nyní šikanoval jiného.“

Či mezi jednotlivými skupinami Romů.

ZŠ Pionýrů

“Občas mezi skupinami Romů, to mají pohádaní rodiče - klany, to jsme řešili loni, kdy sestřenice a bratrance, nechtěli chodit do stejné třídy.”

Určitě se jedná o komplikované téma, vedení všech škol se shodovalo, že se problematice věnuje, nicméně rodič to může vnímat jinak:

Rodič žáka ZŠ Křižíkova

„Mně tam šikanovali kluka tři roky a nic se s tím nedělo. Já jsem to řešila i s třídním učitelem, po prvním týdnu jsem ho chtěla přeradit na jinou školu, ale už bylo pozdě. Ted' má jinou učitelku, ale tři roky jsem s nimi měla problémy, s ředitelem taky... nikdo to neřešil, ani výchovná poradkyně, vždycky mě odbyli... já jsem to nechtěla veřejně řešit, tak jsem to tutlala, ale doma to bylo strašný, kluk nechtěl chodit do školy ...ani jsem nechodila do práce, čekala jsem na něj u školy.“

Všechny školy mají výchovné poradce, kteří mají snížené úvazky. Metodiky prevence mají všechny školy až na ZŠ Švabinského, kde jím nedávno odešel mimo školství a funkci dočasně zastává určitým způsobem výchovný poradce. Funkci plní učitelé při svém stávajícím úvazku. Na ZŠ Křižíkově působí ve funkci nově jiný pedagog.

Záškoláctví

Skruté záškoláctví se řešilo již v analýze 2011 (s. 58) a jako reakce na záškoláctví obecně se v roce 2011/12 sjednotily pravidla omlouvání na všech školách, aby se rodiče při zápisu na ZŠ nerozhodovali na základě benevolentního přístupu některé ze škol.

V Sokolově je povinnost omluvit dítě do tří dnů. Po té se to řeší výzvami, OSPODem a policií. *„Pravidla omlouvání podepisují rodiče na začátku školního roku, když ho neomluví do tří dnů tak jde dopis rodičům, pokud se nedostaví podruhé, tak po té na OSPOD.“ „Po třech dnech, když jsou hodiny neomluvené hlásíme to na OSPOD, pokud to přesáhne i určitou hranici, tak to hlásíme na Policii ČR.“*

Může se stát, že má dítě neomluvené hodiny vinou rodiče, který zapomněl nebo nestihl omluvit své dítě. To se jeví jako problematické při posuzování prospěchu v chování, ale vedení škol si toho bývá vědomo. *„Máme minimálně záškoláků, většinou rodič nedodrží školní řád. Domluvíli jsme se, že nebudeme trestat dítě, nedáváme dvojku z chování, když to rodič neomluví. Maximálně je oznamujeme na policii.“*

Samotnou kapitolou jsou pozdní příchody: *„Pak jsou případy, kdy přijdou o půl hodiny či o hodinu později a s nimi to nehne a mají neomluvené hodiny a je to zase vina rodičů.“*

V rámci omluvených hodin se může skrývat skryté záškoláctví. Což ilustrují příklady, kdy žák musí hlídat mladšího sourozence v době, kdy jsou rodiče v práci. „*Měli jsme případ, kdy maminka nechávala dceru pondělí a pátek doma, aby hlídala malého sourozence a maminka si odpočinula.*“ Školy používají v těchto případech strategie, kdy to také hlásí na OSPOD: „*Skryté záškoláctví hlásím na OSPOD, mezi tím je občas i neomluvená hodina, proto to hlásím na OSPOD, svoláváme výchovnou komisi, bavíme se s rodiči a i zveme poradnu.*“ Nebo požadují potvrzení od lékaře. „*Skryté záškoláctví, když si je nechávají doma, tak to řešíme omluvenkou od lékaře, občas to řešíme s OSPODEM.*“

Tab. č. 5 Počty omluvených a neomluvených hodin

Zameškané hodiny 2015/16		Počty žáků k 6/2015	Omluvené	Omluvené/žák	Neomluvené	Neomluvené/žák
Křižikova		511	57215	111,97	896	1,75
Švabinského		507	46572	91,86	217	0,43
Pionýrů		566	65142	115,1	267	0,47
Rokycanova		594	33143	55,8	67	0,1
Běžecká	celkem	208	15894	76	167	1,1
	běžné	159	9239	58,1	167	1,1
	Cčka	31	4991	161	0	0
	Ečka	18	1664	92,4	0	0

V rozhovorech s vedením škol se často opakovala dobrá spolupráce s OSPODem. A často se opakovalo, že se spolupráce v posledním období zlepšila.

„S OSPODem spolupracujeme a zlepšilo se to v poslední době. Chodí i na výchovné komise, dají nám i zpětnou reakci, jak se to vyřešilo.“

„S OSPODem v poslední době žádné problémy v komunikaci, ale dříve byly. Bylo to na dlouhé lokty.“

To by mohlo souviset s tím, že byl od února 2014 do června 2015 realizován ve spolupráci s Agenturou projekt Systematizace sociální práce OSPOD Sokolov v rámci operačního programu PO LZZ ESF. V rámci projektu byli pracovníci proškoleni, posíleny kapacity o dvě místa, byly prováděny supervize atd. (2015:25). Což reagovalo na poddimenzování OSPODu na personální úrovni, jež bylo umiňováno v analýze z roku (2011:74).

SVP a IVP

V Sokolově funguje Speciálně pedagogické centrum Sokolov, se kterým zmiňovala spolupráci ZŠ Běžecká a MŠ Kosmonautů. Dále zde působí Pedagogicko-psychologická poradna Karlovy Vary, pracoviště Sokolov, která spolupracuje se všemi školami. Pracoviště má přehledy i tom, kolika klientům poskytla intervenci, ale spadají do toho všichni klienti z Okresu Sokolov, nedají se z toho oddělit klienti ze sokolovských škol, nicméně nějakou představu z toho získat můžeme.

V roce 2012/13 bylo 939 intervencí,
v roce 2013/14 bylo 1218 intervencí
v roce 2014/15 bylo 1122 intervencí a

v roce 2015/16 bylo 1194.

Jsou to údaje z výkazů podle stavu k 30.9. Můžeme z toho usoudit, že za poslední tři roky se tedy jedná o stabilní počet klientů, bohužel si to však odporuje se zkušenostmi ředitelů škol, kteří vnímají trend narůstajících dětí, které mají speciální potřeby. *„Za poslední léta stoupá počet dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, řešila 10 zpráv za rok, loni 70 dětí a nyní by to mohlo být už 90.“*

Školy postupují podle klíče, kdy pokud zaznamenají zvýšenou potřebu u nějakého dítěte, tak vypracují tříměsíční plán pedagogické podpory a na základě jeho vyhodnocení posílají dítě na vyšetření do poradny. Někdy se ale i stává, že ho posílají do poradny okamžitě.

ZŠ Pionýrů

„Máme plán pedagogické podpory, pak po třech měsících posíláme dítě do poradny, nebo rovnou na poradnu“.

Tady nastává někdy prodleva ze strany rodičů, kteří musejí sami zavolat a objednat dítě na vyšetření. Může se stát, že i rodiče sami přijdou s požadavkem na diagnostiku.

ZŠ Rokycanova

„Množí se případy, kdy sami rodiče žádají o diagnostiku, sami nezvládají děti.“

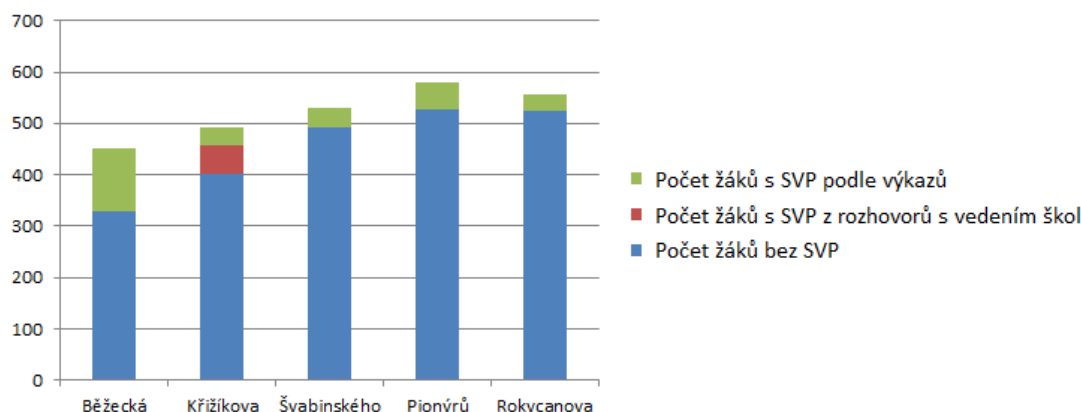
Po vyšetření posílá poradna zprávu a rodič musí podepsat doporučení, kde se může zase objevit prodleva.

“Pak přijde doporučení z poradny, musíme pozvat rodiče, což je často problém, stále voláme, aby podepsaly doporučení. Potom každý měsíc odvádíme údaje na statistiky, pak z toho pomůcky, na něž není katalog, a tím strávíte celý den.“

Časovou náročnost z administrativního hlediska zmiňovalo několik zástupců škol. *„Třídní nebo vyučující zaznamená, že tam něco nehraje, pak je plán na tři měsíce a pak se jedná s poradnou a pak zpráva z poradny a pak zase administrativa narůstá, komunikace pod kódy, kraj navýší pomůcky, a zase evidence“*

Na základě doporučení z poradny sestavuje třídní učitel nebo výchovný poradce individuální vzdělávací plán, který následně potvrzuje poradna.

Graf č. 4 Počty žáků se SVP

V praxi dávala poradna potvrzení o sociálním znevýhodnění minimálně (2015, Řetiště, s. 33). Na základě telefonického šetření Pedagogicko-psychologická poradna Karlovy Vary - pracoviště Sokolov posuzuje sociální znevýhodnění dětí dle následujících ukazatelů:

- dvojjazyčnost v rodině
- dítě nenavštěvuje žádná předškolní zařízení
- dítě vyrůstá v „handicapované“ rodině - neúplné, početné
- negramotnost rodičů nebo zákonného zástupce
- nedostatečná stimulace dítěte v jeho přirozeném prostředí
- podle jeho dovedností a znalostí v závislosti na věku (zaostávání)

Asistenti pedagogů

Asistenti pedagogů jsou k dětem přiřazováni na základě doporučení PPP nebo SPC, či rozhodnutí školy.

Ve výpovědích se ovšem opakovalo, že jsou velmi špatně placení „*Je problém sehnat na to člověka za 8 tis. hrubého, místo 15ti.*“, a mají nejistotu práce, jelikož jsou na dítě a ne na školu „*Pokud se dítě odhlásí, tak asistentka ztratí práci, není to výhledově stabilní práce.*“

Dále z výpovědí vyplývá, že asistenti a pedagogové spolu celkem dobře vycházejí i když to občas mohlo ze začátku drhnout, jelikož učitel mohl mít pocit, že jim asistent „leze do zelí“ či je jako dohled.

Asistenti pedagogů na ZŠ Běžecká, ZŠ Švabinského a ZŠ Křižíkova zároveň vedou i doučování.

Doučování

Potřeba doučování byla formulovaná již v analýze z roku 2011 (s. 77). Děti, které pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí, často nemají doma podporu, vhodné prostředí k domácí přípravě či sami rodiče neovládají probíranou látku. Proto se v paradigmatu inkluze začíná ustupovat ze zadávání úkolů. V Sokolově školy mají nároky na vypracovávání domácích úkolů, ale začíná se snižovat perzekuce za jejich nesplnění. „*Když ho někdo nepřinese, neděláme z toho velkou věc, ale chceme, aby je dělaly.*“ Pravidelné doučování či domácí přípravu mají ZŠ Švabinského, Běžecká, a Křižíkova. ZŠ Rokycanova a Pionýrů mají doučování po domluvě s učitelem v jeho pravidelných konzultačních hodinách.

Na ZŠ Švabinského doučují asistentky jak ráno od 7 h podle potřeby, tak v odpoledních hodinách pravidelně, kde mají 3 - 5 dětí. Také probíhá individuální doučování během vyučování po domluvě s třídním učitelem. K těmto účelům mají speciální malou učebnu. Doučování je jak pro první, tak pro druhý stupeň.

Na ZŠ Křižíkova je pravidelné doučování pro první stupeň, jelikož zatím nezaznamenali poptávku na druhém stupni. Doučování probíhá v odpoledních hodinách někdy i dvakrát denně, pro první třídy po 4. vyučovací hodině a pro třetí a čtvrté třídy po 5. hodině. Kapacita není určená, ale chodí 3 - 4 stálé děti. Mají vlastní malou učebnu. Zpětná vazba od rodičů je pozitivní. Do budoucna by chtěli, aby doučoval pedagog a ne asistent, o což se budou pokoušet ze šablon.

Na ZŠ Běžecká je pravidelné dobrovolné doučování 4x týdně. Je to pro kohokoliv, ale mají vytipovány hlavně děti z Dolního Rychnova. Vyučování probíhá hned po vyučování od 12:45 do 13:30. Na doučování chodí 6-7 dětí. V minulém roce se jednalo hodně o žáky z 5. třídy.

Pravidelné doučování poskytuje v Sokolově společnost Člověk v tísni a spolek Kotec v rámci NZDM Půda. Člověk v tísni používá na doučování dobrovolníky, kterých má ale nedostatek. Z terénu registrují velký zájem, který převyšuje jejich kapacity. Některé školy měli či mají výhrady k věku a kvalifikacím doučovatelů či podávání informací o žácích někomu jinému než zákonnému zástupci. Na druhou stranu ze stran cílové skupiny znějí pozitivní ohlasy:

Matka žáka ZŠ Křížíkova

„Na škole to byla jedna hodina týdně navíc a nepoznala jsem rozdíl, ale když chodil dobrovolník z Člověka v tísni, bylo to znát.“

Další možností, kde se dětem může někdo věnovat v rámci domácí přípravy a doučování je nízkoprahový klub Půda, který provozuje Kotec každý den v odpoledních hodinách. Klub je určen pro děti ve věku 11-26 let, tudíž se to týká dětí hlavně z druhého stupně.

To, že potřeba doučování v Sokolově není určitě satureovaná, naznačují jak počty žáků, kteří v Sokolově v roce 2015/16 ukončily školní docházku v nižším nežli 9. ročníku, a těch bylo 22, tak i počty žáků, kteří opakovali ročník – 38.

Tab. č. 6 Žáci opakující ročník

Počty žáků opakující ročník v roce 2016/17	1. stupeň	2. stupeň	Celkem
ZŠ Běžecká	5	6	11
ZŠ Křížíkova	4	4	8
ZŠ Švabinského	2	1	3
ZŠ Pionýrů	1	10	11
ZŠ Rokycanova	4	1	5
Celkem	16	22	38

Další využívání prostor škol

Všechny školy pronajímají v odpoledních hodinách svoje tělocvičny pro sportovní aktivity. ZŠ Rokycanova pronajímá zrcadlový sál šermířům, ZŠ Švabinského pronajímá bazén na plavání kojenců a nemluvňat. ZŠ Pionýrů pronajímá kanceláře soukromým subjektům (IT).

Obědy

Zkušenosti s hrazením obědů z projektů (Women for Women) mají ZŠ Běžecká, Rokycanova a Křížíkova. Ve směr s tím měly špatné zkušenosti a proto to zrušily. Jednalo se hlavně o administrativní zátěž a i o výsledek, kdy obědů děti nakonec nevyužívaly. „S tím jsme měli takové administrativní úkoly a pak když jsme to zajistili, tak ty děti nechodily“. Důvody proč tam děti nechodily, byly dle vedení škol ty, že v jídelnách byl pro děti odlišný jídelníček.

„Oni to neznají a nechutná jim to. Stálo to spousta úsilí, a ani se neodhlásí, když jsou nemocní.“ Dalším důvodem, proč děti nakonec na obědy nechodili, mohla být stigmatizace, kdy se dítě mohlo stydět za to, že mu někdo oběd platí nebo i nezvyk. Dítě do té doby mohlo být zvyklé stravovat se pouze v rodinném kruhu a tak pro ně mohla být školní jídelna nezvyk. Nakonec to pan ředitel jedné školy vyřešil tak, že dětem platil obědy přímo on sám.

ZŠ Křížíkova

„Vloni přišla jedna paní a zeptala se, zda tu není potřebné dítě, tak platila obědy jedné holce a dvěma dětem jsem obědy platil já.“

Bezpečnost škol

Již v roce 2015 se uvažovalo u zvýšení bezpečnosti škol pomocí čipového zařízení či zřízení míst pro pracovníky dohledové služby na VPP, kteří by dohlíželi na žáky a zajišťovali udržování pořádku v okolí budovy (2015:20), případně zabránili vstupu podezřelým osobám. Od tohoto školního roku funguje na každé škole dohledová služba na VPP, ale vesměs měly všechny školy problém s výběrem osoby, které jim posílal ÚP.

ZŠ Švabinského

„Letos máme za podpory městské policie, víte máme tu aktivní městskou policii, máme tu pozici dohledová služba, přes ÚP. Ten člověk hlídá vstup do budovy, hlídá před osmou, aby tam s tím davem nikdo nešel, odpoledne totéž. Jinak máme kameru a zamčeno. Je na půl úvazku, měli jsme štěstí, z úřadu nám ale posílali nepoužitelné lidi i s kriminální minulostí.“

Volný čas

Všechny školy poskytují družinu, cena se pohybuje v rozmezí 100 - 150 Kč měsíčně, ale sociálně vyloučené a romské děti do ní chodí sporadicky. *„Družina se platí, ale tam moc nechodí, i když si na to mohou sehnat podporu.“*

Kroužky mají všechny ZŠ za finanční poplatek 100 – 300 Kč za pololetí, kromě ZŠ Pionýrů, která poskytuje kroužky zdarma. Příspěvek na kroužky dostávají školy od zřizovatele, účelové stipendium 100 tisíc na každou školu. Jsou to peníze, které zřizovatel vybírá z hazardu. ZŠ Rokycanova dělá v rámci kroužku logopedickou nápravu.

Na ZŠ Běžecká je taneční kroužek pro romské dívky zdarma.

ZŠ Křížíkova provozuje kroužky na odloučeném pracovišti DDM, ale učí jejich učitelé, dříve měli zdarma taneční kroužek, nyní multikulturní, ale i tak děti nechodí pravidelně. *„Když se kroužky rozjíždí, speciálně ten taneční nebo multikulti, tak je obrovský zájem. Třeba 20 dětí a pak pravidelně chodí 5 - 6, je potřeba, aby je tam ty rodiče dotlačily.“*

ZUŠ – 950 Kč za pololetí

DDM – 280 – 750 Kč za školní rok

To že většina sociálně vyloučených nebo romských dětí nechodí na kroužky, může být dáno kromě finanční zátěže (sice se jedná v očích ředitelů o symbolickou částku 200 Kč, ale pokud má rodina více dětí, tak je to finanční zátěž pro rodinu) i tím, že je v nabídce nevhodná skladba kroužků. *„Kluk chodí na Street Dance v Hornickém domě.“* Jedná se o kurzy tance od skupiny Beat Generation.

Ještě využití volného času nabízí bezplatně Kotec NZDM Sokolov - Půda, který má kapacitu denně 13 - 15 dětí a je pro děti ve věku 11 - 26 let. Dále provozuje Kotec pojízdný klub na sídlišti Michal pro děti 6 - 15 let.

Projekty

Projekt Rovné příležitosti a šance byl realizován od 1. srpna 2014 do 30. června 2015 z operačního programu OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Rovné příležitosti dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílem a výstupem bylo zejména zavedení inkluzivních opatření do škol, zavedení nebo posílení činnosti asistentů pedagogů, školních psychologů, logopedky, doučování atd.

Do projektu bylo zapojeno všech pět sokolovských základních škol a dále pět mateřských škol, každá ZŠ spolupracovala s jednou spádovou MŠ. MŠ Pionýrů spolupracovala se ZŠ Pionýrů, MŠ Vrchlického spolupracovala se ZŠ Rokycanova, MŠ Vítězná spolupracovala se ZŠ Běžeckou, MŠ Alšova se ZŠ Švabinského a MŠ Kosmonautů se ZŠ Křižíkova (2015:34). Projekt se zaměřoval také na podporu a motivaci dětí a rodičů ze sociálně znevýhodněného prostředí v předškolním vzdělávání, a na pomoc při přechodu z MŠ do ZŠ. Tato spolupráce u drtivé většiny škol byla hodnocena pozitivně a pokračuje dodnes.

Projekt nebyl moc pozitivně hodnocen ze strany pedagogů a realizátorů (2015:27) z hlediska administrativy, vykazování hlediska indikátorů (které si školy s MÚ samy nastavily), úzce vymezené cílové skupiny (např. děti, které nebyly sociálně vyloučené nemohly chodit k logopedovi, jež na škole před tím působil, jelikož přešel pod financování projektu). Což mělo odradit ředitele škol od dalších projektů (2015:39).

Nicméně s odstupem času hodnotí projekt jako velmi úspěšný: *„Rovný příležitosti to bylo k něčemu a mělo to výsledky. Byl zaplacený psycholog, speciální pedagog, doučování, logopedie, ale bohužel to bylo jen pro znevýhodněné děti.“*

Často k němu odkazují, jelikož administrativní zátěž neležela přímo na nich. Většina ředitelů a ředitelek je do budoucna skeptická k podávání nových projektů, právě kvůli časové náročnosti projektů a jejich vykazování. *„Ve všech projektech stojíte jednou nohou v kriminále a administrativa narůstá.“*

Někteří ředitelé proto navrhli, aby byl zřízen projektový manažer, kterého by platila obec.

Segragace a rušení škol

V analýze z roku 2011 je kromě 4. ZŠ Sokolské, uvedena ZŠ Rokycanova jako další škola, do které chodily děti z lokality u Divadla (s. 59).

V roce 2012/13 došlo ke sloučení ZŠ Boženy Němcové, ZŠ Běžecké a ZŠ Sokolovské, přičemž ZŠ Sokolovská byla zavržena. Důvodem byl demografický pokles žáků, nenaplněnost školy a vysoké provozní náklady. Dalším důvodem byl dlouhodobý zanedbaný stav budovy. Do školy docházely i „nespádové“ děti, protože jim ta škola „připadala přátelštější“ (2011 s. 60).

První reakce proti rušení byly velmi negativní – jedna asistentka sepsala petici na kterou sehnala více jak 400 podpisů, kde se argumentovalo individuálnější přístupem, kdy bylo ve třídě méně jak 17 dětí. I když zástupci institucí to bylo vyvráceno s tím, že se na ostatních školách využívá inkusivních nástrojů, mnoho pedagogů prošlo školeními a asistenti pracují i na ostatních školách. (s. 60).

Nástupnickou školou se stala ZŠ Běžecká. Také panoval strach ohledně neudržení pracovních pozic pedagogů.

V analýze se píše, že v Sokolově neexistuje základní škola praktická a tuto roli údajně plní ZŠ Běžecká, která měla mít polovinu dětí ze sociálně vyloučených lokalit. Nicméně v roce 2005 byla zrušena Základní škola praktická a základní škola speciální Sokolov, která sídlila v období 1.9. 2002 - 31.12. 2005 v ulici Žákovská, kde se momentálně nachází Střední škola Živnostenská. Do této školy chodily děti z lokality U Divadla. Této škole předcházela:

Zvláštní škola Sokolov, Gagarinova ulice (1991 - 1999)

Zvláštní škola Sokolov, Běžecká ulice (1997 - 2002)

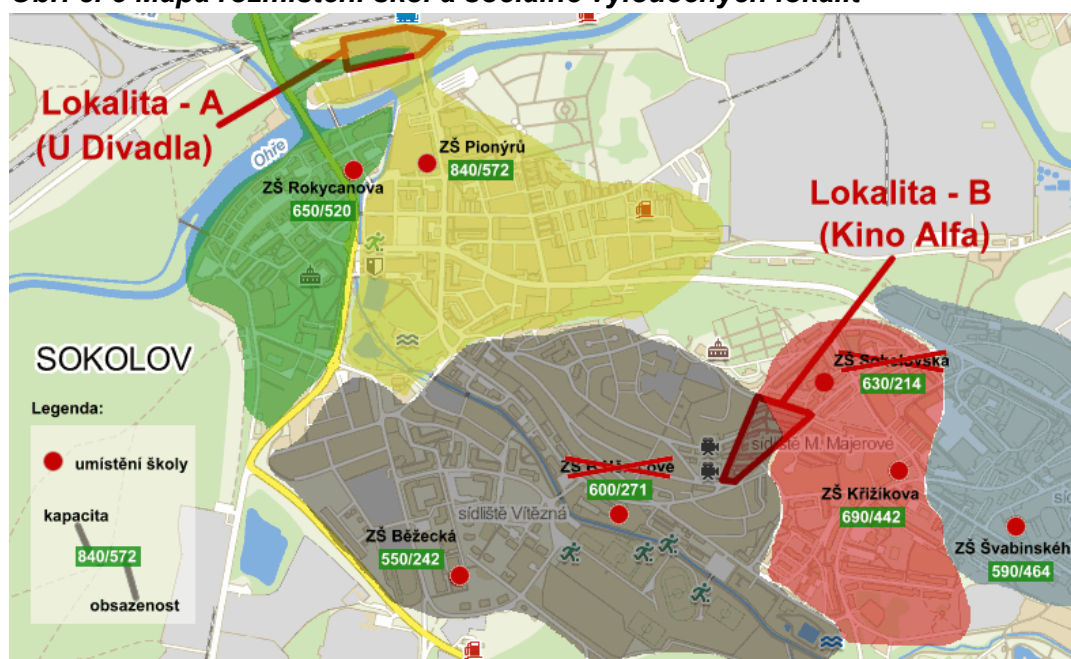
Zvláštní škola Dolní Rychnov (1975 - 1996)

Zvláštní škola Sokolov, Bendlova ulice (1958 - 1974)

Původním nápadem při rušení ZŠ Sokolovské bylo přeřazení 1. stupně na ZŠ Běžecká, která by byla v docházkové vzdálenosti z Lokality „Alfa“ 18 minut chůze a lokality „U divadla“ 25 minut chůze, přesto že jiné ZŠ byly blíže (2011:86).

Velkou roli při definování strategie redukce školské soustavy a změny obvodů měla Agentura (která přinesla ideu „Krnovského modelu“ slučování škol) a i Člověk v tísni. Nakonec bylo v 10. 11. 2011 schválena vyhláška o 5ti městských obvodech. (Evaluace 2012:36)

Obr. č. 5 Mapa rozmístění škol a sociálně vyloučených lokalit

ZŠ Sokolovská se do 90. let specializovala na hokej, ale od 90. let se chybou politiky města (privatizace lokality Alfa panu Kendíkovi) začalo do této oblasti stěhovat více znevýhodněných obyvatel, což se odrazilo i ve složení školy. „V 90. letech byl zřízen přípravný ročník v dobré víře, že tento instrument může pomoci s integrací žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Opak se však stal pravdou, stejně jako v celé řadě jiných škol, kde zřízení přípravného ročníku jen posílilo segregační tendence.“ (2012:34)

Na škole se dokonce vzdělávaly i matky s dětmi ve věku 3 - 5 let a byli zde i rodiče vykonávající veřejnou službu.

Dalším symptomem vzniku segregované instituce, která postupně rezignuje na základní funkce vzdělávací instituce, je nárůst absencí žáků. Z výroční zprávy za školní rok 2010/2011 je zřejmé, že průměrný počet omluvených absencí na žáka za druhé pololetí byl 124 hodin. Za předpokladu, že absence v prvním pololetí je obdobná, představuje roční průměrná absence na jednoho žáka cca 250 zameškaných hodin, což představuje přibližně trojnásobek, než je standardem u běžných základních škol. Škola tak podle všech znaků naplňovala prototyp segregované školy, kde přes dobrou vůli vedení i pedagogického sboru dochází k rezignaci na

vzdělávání žáků a její absolventi se stávají
nekonkurenceschopní v prostředí běžných středních škol.
(Sloučení škol - 2015 s. 33)

Obyvatelé sociálně vyloučené lokality, jejichž děti se dotklo slučování základních škol v Sokolově, většinou uváděli, že měli ze slučování velké obavy. Pro romské obyvatele je mnohdy obtížné přijmout jakákoliv pravidla, tedy i pravidla školského systému, která musejí být dodržována jak dětmi, tak jejich rodiči. Mnohdy může být komunikace mezi rodiči a žáky ze sociálně vyloučených lokalit a učiteli na školách obtížná. V situacích, kdy na jedné škole z důvodu vytvořeného jistého zázemí je komunikace bez závažných problémů, může být pro romskou rodinu obtížné přijmout změnu nástupu do jiné školy a některé věci, jako nové začleňování se do kolektivu a nové nastavování komunikace mezi učiteli a rodinou, přijetí nových pravidel atd. může být pro ně zdrojem problémů, zejména ve spojení s něčím novým, neznámým. Toto potvrdila i jedna z respondentek, která měla z počátku ze sloučení škol strach, protože její syn a dcera si v původní škole zvykli, i ona si nakonec zvykla také, ale pak musely její děti začít chodit jinam. Nicméně nakonec uznala, že změna, ze které měla původně velké obavy, přinesla jejím dětem výrazné výhody. Nové školní prostředí jejím dětem velmi prospělo. Co bylo nejdůležitější, zlepšil se i jejich prospěch, protože obě děti docházely na doučování a jejich známky se o stupeň i dva zlepšily.

Příprava na zrušení školy: „S bývalým ředitelem Fenclem jsme probírali každé dítě a rodiče, díky práci třídních a asistentek pro sociální znevýhodnění jsme ten první náraz vydrželi dobře. Pozvali jsme si rodiče, vysvětlili pravidla, že se u nás budou dodržovat, byli třeba zvyklí chodit s dětmi do tříd, nosili jim tašky do druhého patra, to u nás nejde, ručím za bezpečnost dětí.“

Na Křižíkově „Nebylo potřeba zvedat počet tříd, byly to v průměru 2 max. 3 děti na třídu, do jednoho ročníku maximálně 8 dětí, máme v ročníku 2 - 3 třídy.“

Respondent společnosti Člověk v tísni

4ka byla dobrá škola, byla tam prý daleko lepší komunikace, učitelé těm dětem daleko více rozuměli, výuka byla asi jiná, neměli na ně vysoké nároky, děti se tam cítili bezpečně a hlavně i ti rodiče, mnohdy přiznávají, že mají problémy v komunikaci s učiteli, že jim nerozumí, že jsou na ně vysazení, ale je pravda, že jsou na ty svoje děti citlivější

Respondenti - rodiče:

...zrušená byla, protože tam bylo hrozně moc cikánů, 80 % určitě, mně přišla ta škola... já když jsem chodila do školy, tak byly zvláštní školy a tam chodili samí cikáni, mně to přišlo jako zvláštní škola, kam strkají tam jen romský děti... vím že tam chodili i bílí...

... i ty učitelé na ně jeli moc pomalu, mně to přišlo jako zvláštní škola, mně to nevadilo, byla moje první...

... méně dětí ve třídě, tam bylo kolem 20ti, asistenti pedagogů tam byly 2, romský..

... když se něco stalo, řešila jsem to s učitelkou nebo asistentkou, kolikrát, když jsem nemohla mi přinesli i úkoly...

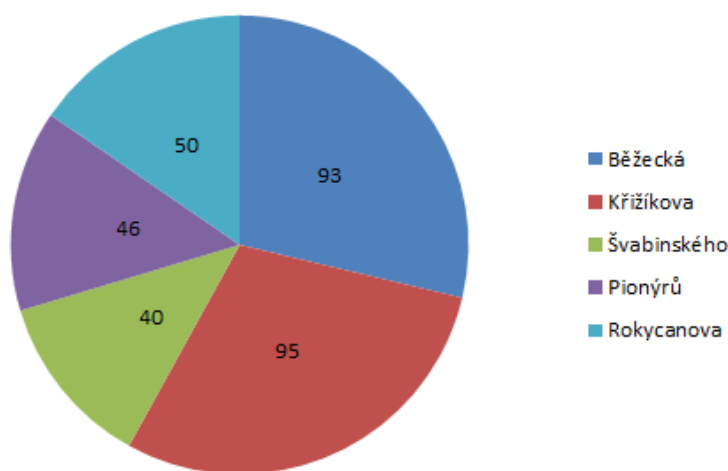
...my jsme se báli, kam půjdou, nám to přišlo, dát je jako do český školy, já vím, že to taky byla česká škola, ale teď už na ně budou jako vysazený, že to jsou romský děti...

...mně děti spadali na 6ku, po tom zrušení 4ky se říkalo, že je to rasistická škola, měla jsem obavy ...oni nám nedali vybrat, podle adres kam spadaly... přes známé jsem dostala děti na 8míčku...

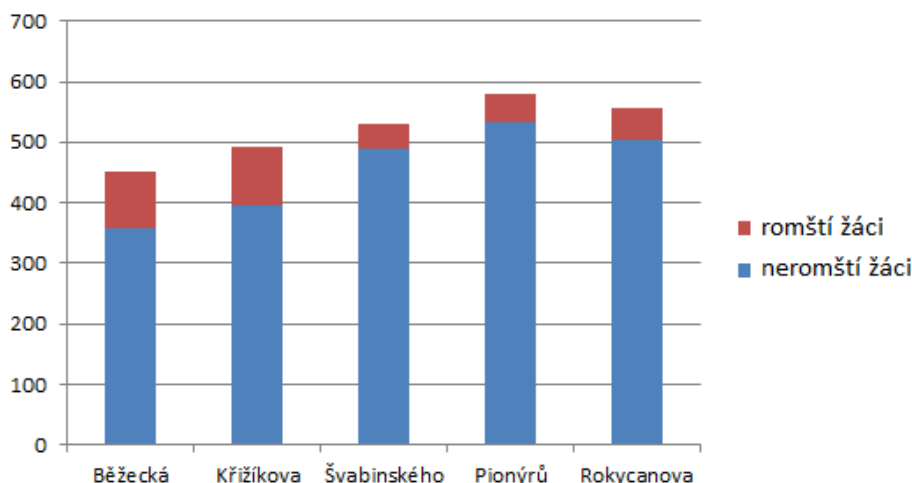
...ségra taky chtěla dát děti na 8míčku, ale nemohli a teď je šťastná, že je má na té 6ce...

Ozývají se také hlasy, že se budou žáci soustředit do jedné školy. „Zase to nastane, to shromažďování do budoucna to bude problém.“ Je potřeba s žáky pracovat, tak aby neměli potřebu přecházet z jedné školy do druhé.

Graf č. 5 Aktuální rozložení romských žáků podle odhadů vedení škol na sokolovských školách:

Graf č. 6 Složení žáků

Doporučení: Po zrušení ZŠ Sokolovská v roce 2012 došlo v systému ke změně, která přes různé obtíže přinesla rovnoměrnější distribuci žáků se SVP, romských žáků, sociálně

znevýhodněných žáků apod. K udržení rovnováhy je třeba o vzdělávací systém pečovat neustále, a to o všechny jeho složky – dobře pracovat s dětmi s různými specifiky na všech školách, věnovat se přípravě dětí už v předškolním věku, komunikovat s rodiči, zapojovat neziskové organizace, sociální odbor a OSPOD atd. Tento systém by měl být koordinován školským odborem, aby byly eliminovány parciální zájmy jednotlivých aktérů.

6.3 Střední školy

Dosažené vzdělání má zásadní vliv na kvalitu života. Vzdělání se „dělí“ z generace na generaci.

...po ZŠ je úspěch, když jdou na učňák a když ho udělají. Měla jsem 3 děti z klientských rodin, ale 2 skončili hned v prváku, ve třetáku na učňáku má přerušeno, kvůli rozchodu z holkou...

Střední školství v Sokolově představuje pět škol (dvě gymnázia, z toho jedno soukromé, Integrovaná střední škola technická a ekonomická, střední škola živnostenská a soukromá obchodní akademie. Z dvouletých oborů je ve městě k dispozici zpracování dřeva a práce ve stravování. Výuční listy lze získat z tříletých učebních oborů: cukrář, kuchař, číšník, výrobce a prodáváč lahůdek, aranžér, truhlář, kadeřník, zámečnický, automechanik, elektrikář, obráběč kovů, zedník, montér suchých staveb, instalatér, malíř, strojírenská výroba.

Čtyřleté maturitní obory: oděvnictví, ekonomika a podnikání, informační služby, kosmetické služby. Dále gymnázium, technické lyceum, elektrotechnické, strojírenské, ekonomické, veřejnosprávní a manažerské studijní obory.

Děti pokračují na střední školy, ale minimum jich dochodí.

Z rozhovorů vyplynulo, že děti se sociálním vyloučením chodí nejčastěji na odborné učiliště nebo končí na ÚP. Také chodí na učební obory na Integrovanou střední školu technickou a ekonomickou, na Střední školu živnostenskou a na učební obory kuchař, číšník, pomocné kuchařské práce, pekař, cukrář, kadeřník, truhlář.

Kariérní poradenství

Na většině ZŠ funguje systém kariérního poradenství. Na ZŠ Rokycanova používají systém testování Kombi a poté si výchovná poradkyně zve rodiče s žáky a rozebírají výsledky. Na ZŠ Křížíkova pracuje kariérní poradce v rámci výchovného poradenství, dále využívají nástěnky, v listopadu mívají schůzky rodičů se zástupci středních škol, i zaměstnanci ÚP.

Na ZŠ Běžecká kariérní poradenství vykonává ředitelka a výchovná poradkyně.

6.4 Neziskové organizace

Ve městě Sokolov se práci se sociálně vyloučenou, či sociálním vyloučením ohroženou mládeží věnují hlavně neziskové organizace Kotec a Člověk v Tísni. Obecně byly a jsou v Sokolově vnímány neziskové organizace pozitivně a jako ty, které si nekonkurují, což i v současné době potvrzují:

V minulosti (2011:75) byli artikulovány potřeby nízkoprahového klubu a personálního posílení pracovníků Člověka v tísni a Kotce. NZDM se nakonec podařilo ve spolupráci s lokálním konzultantem Agentury otevřít v roce 2014 v ulici Nádražní, určen je pro děti a mládež ve věku 6 - 26 let.

7. Závěry

Vstupní analýza ve městě Sokolově byla s přestávkami realizována v období 08/2016 – 01/2017. Kromě nezbytné analýzy dokumentů, bylo v rámci stacionárního šetření dotázáno celkem 16 zástupců institucí působících v místě (zastupitelé, pracovníci MěÚ zástupci škol a školských zařízení, NNO apod.), pět dospělých respondentů ohrožených sociálním vyloučením. Analýza se zaměřovala na popis stavu, struktury a kapacity místní vzdělávací sítě, dále pak na postoje ke vzdělávání a domnělé či faktické bariéry v přístupu ke vzdělávání na straně cílových skupin projektu.

V Sokolově jsou tři až čtyři lokality, jejichž obyvatelé lze považovat za ohrožené sociálním vyloučením nebo již sociálně vyloučené. Děti, které v těchto lokalitách pocházejí z rodin ohrožených sociálním vyloučením či rodin výrazně chudých, je odhadem 500². Těmto dětem běžně hrozí, že budou docházet do bývalých praktických škol nebo do tříd zřizovaných v běžných školách dle § 16 odst. 9 (Zákon č. 561/2004 Sb.), případně do škol, které se časem, například vlivem nevhodné obecní vzdělávací strategie a dalších faktorů, stanou segregované.

V současné době mají všechny základní školy v Sokolově poměrně vyšší kapacitu, nežli je jejich aktuální naplněnost. Přístup ke vzdělávání jak ze strany školských zařízení, tak ze strany rodičů a dětí stížených sociálním vyloučením, ale i základní bariéry na obou stranách jsou popsány v analýze výše. Je zřejmé, že zástupci institucí jsou si vědomi určitých problémů. Na základě těchto zjištění je tedy třeba navrhnout opatření, jejichž naplňování by mělo přispět k postupnému zlepšení stavu v této oblasti.

Aby navrhovaná opatření byla v maximální míře efektivní a vycházela skutečně z potřeb cílových skupin, je více než vhodné, aby se na jejich stanovení podíleli všichni členové pracovní skupiny ke vzdělávání, která vznikla v rámci Lokálního partnerství. S touto pracovní skupinou budou nadále spolupracovat manažer SPSZ a odborní pracovníci z ASZ, především koordinátor inkluzivního vzdělávání, metodik a další projektoví pracovníci.

² Podrobnější rozbor situace sociálního vyloučení je uveden ve vstupní analýze realizované v rámci projektu OPZ.